

Offentliggjort første gang i *Grundtvigs Værker* version 1.9, november 2016

Indledningen er redigeret af Klaus Nielsen og Vibeke A. Pedersen

Tilsyn ved cand.theol., adj. professor (i dansk salme- og kirkehistorie) Jørgen Kjærgaard

Denne pdf er en læseversion af værkets indledning. Værket findes digitalt med punktkommentarer, tekstredigering og faksimiler på www.grundtvigsværker.dk

PDF ved Kim Steen Ravn

Copyright: *Grundtvigs Værker* 2024

Indledning til “Dansk Pindse-Psalme”

ved Else Riisager

Indhold

- 1 Anledning og tilblivelse
- 2 Forlæg
- 3 Salmen og dens indhold
- 4 Senere brug
- 5 Anvendt litteratur
 - 5.1 Trykt
 - 5.2 Utrykt

1 Anledning og tilblivelse

“Dansk Pindse-Psalme” med førstelinjen “Oprundet er vor Pindse-Fest” blev trykt som indledningsdigt til bind 6 af *Theologisk Maanedsskrift* og blev sandsynligvis offentliggjort omkring den 1. oktober 1826.

Salmen var efter alt at dømme skrevet nogle måneder før i forbindelse med den danske kirkes tusindårsjubilæum. At Ansgar kom til de danske landområder i 826 blev anset for at være begyndelsen på kristningen af landet. Jubilæet blev markeret med adskillige bogudgivelser, og den officielle fejring kulminerede med festgudstjenester i alle landets kirker 1. pinsedag, den 14. maj 1826.

Til festgudstjenesterne pinsedag udgav Grundtvig et lille salmehæfte, *Danske Høitids-Psalmer til Tusindaars-Festen*, hvoraf “Klar op, du Sky paa Øien-Bryn” havde en salme til 1. pinsedag af Thomas Kingo som delvist forlæg. I en anden udgivelse, *Kong Harald og Ansgar. Rim-Blade af Danmarks Kirke-Bog til Jubel-Aaret*, beskrev Grundtvig den historiske baggrund for jubilæet i en digtkreds, der bestod af lange,

episk-dramatiske digte. Indledningen til det ene af digtene, "Ansgar 3: Æsger", er bevaret i et manuskript. Det læg, indledningen er skrevet på, fortsætter med en kladde til alle 14 strofer af "Oprundet er vor Pindse-Fest". Man ved ikke præcis, hvornår Grundtvig digtede salmen, men *Kong Harald og Ansgar* udkom omkring den 9. maj 1826.

Læs mere

Om Grundtvigs to udgivelser til jubilæet kan der læses i indledningerne til [Danske Høitids-Psalmer](#) og [Kong Harald og Ansgar](#).

2 Forlæg

Salmen med førstelinjen "Oprundet er vor Pindse-Fest" er inspireret af og har til dels forlæg i Thomas Kingos "Nu nærmer sig vor Pintze-Fest". Denne salme blev trykt første gang i *Dend Forordnede Ny Kirke-Psalme-Bog* eller Kingos salmebog 1699. Kingos salme var skrevet til at blive sunget ved gudstjenesten 6. søndag efter påske, der samtidig er den sidste søndag før pinse. Søndagens evangelium er hentet fra Joh 15,26-16,4.

Grundtvigs salme har samme versemål som Kingos, og melodiangivelsen henviser til den. Derudover kan forlægget især spores i salmens anslag og stroferne 10 og 11, der ligger tæt op ad strofe 3 og 4 hos Kingo. I strofe 11 er der dog en karakteristisk ændring i Grundtvigs salme i forhold til Kingos. Hos Kingo bliver Helligånden bedt om at lede den troende "Paa Sandheds Veye rettelig", så han ikke viger fra troens grund. Som et godt udtryk for luthersk ortodoksi er der i salmen fuld overensstemmelse mellem sandheden og troen. Hos Grundtvig, der i 1826 skriver efter oplysningstiden, er forholdene blevet problematiserede. Tilmed lægger Grundtvig noget andet i sandhed og oplysning end de fleste i sin samtid. I sin salme må han bede Helligånden om at lede ad veje, der er lysende klare eller snarere forklarede, så menigheden ikke viger fra troen. Med ordet klarhed sigter han bl.a. til den særlige guddommelige tilstedeværelse, herlighed eller stråleglans, som de tre disciple erfarede på forklarelsens bjerg (Matt 17,1-8; jf. Kjærgaard 2008, s. 310).

3 Salmen og dens indhold

Salmen er opbygget som en retorisk tiltale til Helligånden og handler om dens gerninger i menigheden. Efter et par indledende strofer er 'Du' det første ord i stroferne 3-9, der indeholder beskrivelser af Helligåndens aktive indsats. I strofe 10-13 bliver tiltalen til Helligånden til en bøn med det optatiske 'kom', hvorefter salmen afrundes.

Salmen tager afsæt i den første pinsedag, da Helligånden kom til Jesu disciple (ApG 2,1-41), og følger dens indflydelse i den kristne menighed. I salmen peges der på centrale forhold i kristendommen som dåb, nadver, forkyndelse og fællesskabet i menigheden. I strofe 3 om dåben er der bl.a. en henvisning til bibelstedet fra Pet 1,3, som traditionelt har været indflettet i dåbsritualet. I de to sidste strofer udvides det

frelsheshistoriske perspektiv til skabelsen, hvor Guds ånd svævede over vandene (1 Mos 1,2), og til, at Helligånden også vil være til stede ved Kristi genkomst i den eskatologiske tid.

Helligåndens virke i den kristne menighed over hele verden (strofe 9) bliver eksemplificeret til en bøn om frelse for den danske menighed (strofe 14). Det er sandsynligvis under inspiration fra kirkens jubilæum i 1826, at Grundtvig tildigtede denne strofe med håbet om, at den danske kirke ville blomstre og bære frugt i fremtiden (jf. Hansen 1937-1966, bind 1, s. 136). Med dette ønske lagde han sig i forlængelse af de tilsvarende håb, han gav udtryk for i sine øvrige jubilæumsskrifter.

4 Senere brug

Grundtvig har lavet mange gendigtninger eller udgaver af Kingos "Nu nærmer sig vor Pintze-Fest", bl.a. har han til L.C. Hagens udgivelse fra 1832, *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*, formet en mere tekstnær gengivelse af Kingos salme. Denne bearbejdelse, "Nu rinder op vor Pindse-Fest", blev trykt i Hagens samling som nr. 43, mens en variant af "Dansk Pindse-Psalme" var nr. 44.

Af salmen dannede Grundtvig en bearbejdelse, som skulle indgå i hans salmebogsforslag fra 1843, *Psalme-Blade til Kirke-Bod*, der dog aldrig blev trykt. I bearbejdelsen, "Du, som den store Pindsedag", udelod han strofe 10 og 11, der havde den tætteste overensstemmelse med Kingos forlæg. En variant af "Du, som den store Pindsedag" findes som nr. 296 i *Den Danske Salmebog* (se desuden tekstredigørelsens afsnit, ["Senere udgaver"](#)).

5 Anvendt litteratur

5.1 Trykt

- *Den Danske Salmebog* 2002. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1826a) *Danske Høitids-Psalmer til Tusindaars-Festen*. København.
- Grundtvig, N.F.S. (1826b) *Kong Harald og Ansgar. Rim-Blade af Danmarks Kirke-Bog til Jubel-Aaret*. København.
- Hagen, L.C. udg. (1832) *Historiske Psalmer og Riim til Børne-Lærdom*. København.
- Hansen, Uffe (1937-1966) *Grundtvigs Salmedigtning. Dens Historie og Indhold*, bind 1-3; bind 1: 1810-1837. Odense.
- Kingo, Thomas udg. (1699) *Dend Forordnede Ny Kirke-Psalme-Bog. Efter Hans Kongl. Mayest. Allernaadigste Befalning, af de fornemste Geistlige i Kiøbenhafn til Guds Tieniste paa Søndagene, Fæsterne, Bededagene, og til anden Gudelig brug i Kircken, udi Danmark og Norge, af Gamle Aanderige Sange Ordentlig indrettet og Flitteligen igiennemseet, og med*

mange Ny Psalmer forbedret, og iligemaader efter Kongl. Befalning til Trykken befodret. Odense.

- Kingo, Thomas (1699) “Nu nærmer sig vor Pintze-Fest” i *Den Forordnede Ny Kirke-Psalme-Bog*, s. 405 f. Odense (*Samlede Skrifter*, udg. Hans Brix m.fl., bind 5, s. 37-39. København 1943).
- Kjærgaard, Jørgen (2008) *Salmehåndbog*, bind 1-2; bind 2: *Salmekommentarer – til salmerne i Den Danske Salmebog 2002*, 2. udg. København.

5.2 Utrykt

- Grundtvig, N.F.S. (1843) “Psalme-Blade til Kirke-Bod”, ms. i Grundtvig-arkivet, fasc. 382(1), Det Kongelige Bibliotek. København.